ЗВОН

Беларуская штодзенная палітычна-літэратурная часопісь.

Рукапісы павінны быць перапісаны чытальна. Аплата прынятых рукапісау залежыць ад рэдакцыі. Рукапісы назад не выдаюцца.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: м. Менск, Юбілейны дом.

Цана нумару 1 марка.

ГОД ВЫДАНЬНЯ I.

РЭДАКЦЫЯ адчынена штодзня ад 9—12 гадз. і ад 5—7 гадз.

Цана абвестак:

за 1 радок за тэкстам . 2 м.
шукаючым працы, за абвестку . . . . 2 м.

№ 8. Менск, Серада, 10 верасьня 1919 г. № 8

Дзеле вялікага недахвату паперы, газэта часова выходзіць тры разы на тыдзень: у **панядзелак, сераду і пятніцу.**

Наша рэдакцыя адчыняе на страніцах „ЗВОНА" аддзел

ВОЛЬНАЯ ТРЫБУНА

для развагі спрэчных пытаньняу.

Да жыдоускага грамадзянства.

Жыды адвечные насельнікі нашага краю. Беларус патрапіу наладзіць такіе прыязные адносіны паміж сабою і жыдам на вёсцы, як нігдзе у іншай старонцы. Толькі штучная, чужынская агітацыя часам псавала гэтые добрые адносіны. Сам па сабе беларус прывык адносіцца да жыда так, як адносіцца да свайго суседа у весцы, хрысьціяніна. Беларус зжыуся з жыдам і паважае яго за яго здольнасьць да гандлю і за тое пасрэдніцтво, якое чыніць жыд паміж вескай і горадам. Гэта пасьведчыць кожны, хто жыу у вёсцы.

Беларусь—сапрауды бацькаушчына тутэйшага жыдоуства. Жыдоуства зжылося з Беларусьсю, яно пранялося звычаямі, забабонамі, гаспадарскім укладам беларуса і творыць асобны жыдоускі тып, так званага *жыда-літвака*. На Беларусі, як нігдзе у іншай старонцы, цьвіло і разьвівалося жыдоускае рэлігійнае жыцьце; беларускае жыдоуство дало шмат асоб, вядомых усяму сьвету. Словам, жыдоуство цесна зьвязано з Беларусьсю, а Беларусь трудна сабе прадставіць бяз жыдоускага насяленьня. І яшчэ: нігдзе жыдоуство ня жыве такім асобным, выразным жыцьцем, як на Беларусі. Усюды яно неяк траціцца, расплываецца і толькі на Беларусі жыдоуство складае вывыразны і цэльны народ.

І вось, ня гледзючы на усе гэта, нашае жыдоуство саусім ня цікавіцца ні Беларусьсю, ні беларускім народам. Страшная рука маскоускага цэнтралізму налажыла і на яго пячаць раунадушыя і зьнявагі да усяго блізкага і роднага. Жыдоуство паддалося расійскаму імпэрыялізму, з верху да нізу пранялося маскоускай культурай і цяпер ставіць у нас самую моцную цьвярдыню расійшчыны, як нацыя па свойму экономічнаму і нацыянальнаму становішчу *інтэрнацыянальная*. Ня гледзячы на сваю, вякамі выробленую, прывычку скора прыладжвацца да перамен жыцьця, жыдоуство нашае ані як ня хоча лічыцца з беларускім рухам. Праудa, былі папыткі у асобных жыдоускіх інтэлігентау пазнаць нас і той край, дзе жывуць, але хутка заміралі. Жыдоуская інтэлігэнцыя на Беларусі рабіла работу маскоускіх імпэрыялістау і абрусіцеляу.

Тым часам жыцьце усе бліжай і бліжай ставіць пытаньне: пойдзе жыдоуство з намі, ці пастараецца замкнуцца у сабе, або заняць чакаючае палажэньне? Але жыцьце не чакае і ставіць пытаньне руба: з намі, ці проці нас? Бо хто жыве на Беларусі, хто лічыць яе сваею Бацькаушчынай, той ня можа адмовіцца даць адказ на гэта пытаньне. Агульны дом павінен і будавацца агульна. Адна Бацькаушчына—адны у нас і палітычные інтарэсы. З маскоускай закваскай трэба разстацца нашаму жыдоуству, каб не залічыу яго народ наш сваім ворагам..

Мы пэуны у тым, што жыдоуство апамятаецца, што яно адвернецца ад тых, хто давау ім пагромы, „черты оседлости", нацыянальны зьдзек і паняверкі. Мы думаем, што жыдоуство—стары народ і не падманецца яно мядовым месяцам расійскай рэвалюцыі... Мы спадзяемся, што жыдоуство стане тварыць сваю культуру і не адмовіцца дапамагчы нам адбудаваць нашу супольную Бацькаушчыну — Беларусь. Мы спадзяемся гэтага, і сваю надзею росьцім на адвечным мірным сужыцьці беларускага народу з жыдоуствам.

Да нашага настауніцтва.

У вашых руках знаходзіцца вялікі скарб, будучына нашага народу—дзеці і моладзь. У вашай змозе—стварыць з нашага новага пакаленьня праудзівых сыноу сваей Бацькаушчыны, каторые будуць адданы усей душою роднай зямлі, роднаму Народу.

Ад самага пачатку беларускага адраджэньня нашые настаунікі сталі на першым мейсцы, як нашы слаунные паэты і пісьменьнікі Якуб Колас, Я. Ліосік і інш.

Цяпераka у нас ужо есьць беларускіх школ шмат па усяму краю, есьць вучыцельскіе сэмінарыі, беларускіе пэдагогічные курсы, беларускіе гімназіі і г. д.

Сьвядомых беларускіх настаунікау можна лічыць у нас ужо соткамі.

Сьвядомых беларускіх вучняу можна лічыць у нас ужо тысячамі

Але гэтага мала:

Розные настауніцкіе зьезды у нашым краю паказалі нам, што мы маем яшчэ сярод тутэйшых настаунікау шмат ворагау нашай роднай мовы і беларускай справы наогул.

Працаунікі беларускай мовы сярод настаунікау гэта—тые элемэнты, якіх паслау сюды расійскі Урад, як вялікарасійскіх чыноунікау з мэтай русіфікацыі; або тая неуздзячная частка беларусау, якіе пад уплывам расійскай культуры, адракліся усяго роднага і пайшлі наймітамі служыць „матушке" Маскве.

Першым скажам: Ідзіце сабе у Маскву, бо вы нам чужые, і мы маема ад вас адну шкоду.

Апошнім скажам: Вярніцеся назад, да роднай глебы, не саромцеся сваей маці Беларусі, або так сама ідзіце у Маскву, няхай вас прыгорнець да сябе ваша мачыха.

За апошні час бальшавіцкага панаваньня на Беларусі беларуская справа была амаль задушана. Яшчэ з большай безсорамнасьцьцю за быушых самадзяржауных чыноунікау бальшавіцкіе жандармы здзекаваліся над нацыянальным пачуцьцём беларускага народу. Нашые лепшые людзі былі абвешчаны „вне закона". Шмат з іх гнілі у бальшавіцкіх турмах. Шмат з іх пакутуюць у савецкай няволі па сягоднашні дзень.

Пад маскай бальшавізму тварылася на нашай зямлі вялікарасійская справа. Працавалі яны у гэтым кірунку зусім адкрыта і, з заняцьцем Менску у восень 1918 г. яны закрылі нават і тые установы і часопісы беларускіе (бальшавіцкіе), якіе існавалі у Маскве і Петраградзе, як Беларускі Камісарыят, газэты „Дзянніца" і „Чырвоны Шлях". Было гэткае гвалтоунае ганеньне на беларусау, што нават беларускіх бальшавікоу яны у турмы саджалі. Аб разгоне Усебеларускага Зьезду у Менску мы ужо гаварыць ня будзем.

Бальшавікі так абрыдлі нашым беларускім сялянам сваімі рабаваньнямі і рознымі зьдзекамі, што

па вёсках былі-б рады, каб хоць і нэгры прышлі іх ратаваць і даць ім мажлівасьць спакойна працаваць.

Цяпер, калі бальшавікі выгнаны с часткі нашага краю, пачынаецца зноу праца беларуская. Уся культурная праца, бадай, у руках настаунiцтва.

Клічама вас да працы!

Хто забыуся сваей роднай мовы, хай вучыцца! Есьць у нас граматыка і розные школьные падручнікі. Няхай ніхто з вас ня думае, што калі хто умеець казаць па-беларуску „як", „гэта", дык ужо ведае беларускую мову. Не! Трэба вучыцца, а не гаварыць, або пісаць нейкім жаргонам і думаць, што гэта па-беларуску.

Беларуская мова вымагае такой адукацыі, як усе эуропэйскіе мовы.

Трэба вучыцца самым і вучыць другіх. Трэба закладваць па усіх вёсках, па усіх кутках зямелькі нашай беларускіе школы. Трэба змагацца з тымі расійскімі і польскімі агітатарамі, якіе стараюцца шкодзіць нам у гэтай справе.

Яшчэ раз паутараю, што трэба працаваць, ды яшчэ як! Трэба вясьці за сабою народ у лепшую сьветлую будучыну! **З. Бядуля.**

Беларускіе сыны

Па Беларускім бітым шляху,
Бьючы у кайданавы званы,
Брыдзе чужынец, а з ім побач
Хто?
—Беларускіе сыны!

Над Беларускай беднай хатай,
Як полка вырвана с труны,
Вісіць чужы сьцяг, а трымае
Хто?
—Беларускіе сыны!

У Беларускім Божым доме,
Як над касьцямі груганы,
Крумцяць чужынцы, а іх складам
Хто?
—Беларускіе сыны!

На Беларускім буйным полі
З вясны да новае вясны
Растуць крыжы, а пад крыжамі
Хто?
—Беларускіе сыны!

Янка Купала.

Маленькі фэльетон.

Даунейшая гутарка.

(Тэмат запазычаны).

Ехау я полем з дзяцьмі на маеуку. Конь рухау ступою, каб ня пылілося. Пагода была такая харошая, як на Вялікдзень у хаце. Соунейко сьвяціло, жаваранкі сьпявалі. А наукола—хвалюецца збожжо. На душы пакойна, прыемна і добра, як і трэба цнатліваму чалавеку і добраму бацьку.

Вось зьвярнуліся да мяне дзеці і пытаюць: „Ойчанька, чыя гэта ніва, што так прыгожа хвалюецца—вунь там, каля гаю?

— Гэта усе маё і вашае, дзеткі! Частку гэтага поля я адтрымау ад бацькоу у спадшчыну, частку узяу пасагам за вашаю мамай, а трохі сам прыкупіу па суседзтву. Але, маючы добрае сэрцо і шкадуючы мужыкоу, — бо я зауседы повен братэрскага замілаваньня да сваiго „меньшага брата",—я раздау гэтые нівы мужыком у арэнду за памяркоуную плату...

— Ах, які ты, ойчанька, добры! Вота-ж рады будуць мужычкі, як напякуць налісьнікау і наробяць булак з пшанічнай мукі...

— Не, мае дзеткі,—мужык дурны, як варона — ня любіць ен булак, а усё мяркуе абыціся чорным хлебам, ды яшчэ з мякінай. Мужык упарты і запансьлівы і густ мае кепскі. Ен ня есьць налісьнікау, а хлеб пячэ чорны, непадсяваны, напалавіну з асьцюкамі... Такі нягустоуны...

— А калі, ойчанька, мужык пагарджае пшаніцай, то што-ж ен з ею робіць?

— Прадае за няма што гандлярам на рынку, каб заплаціць арэнду і аддаць у скарб падаткі, а булак ня есьць. Гэтакую мае хамскую натуру,—што зьбярэ,то і прадасьць..

— Дурны мужык, як варона! Дурны мужык, як варона!—шчабяталі дзеці у брычцы, а я пазірау і цешыуся, як прыгожы белы сьвет і як добра усе у ем пабудована.

Я. Ліхадзіеускі.

Пасьміяуся каціол з гаршка, што абое чорные.

Ня шмат хто, мабыць, зауважыу заметку у „Гонцы Мінскім" аб тым, што беларусы надта дрэнна рабілі, калі вялі політыку з немцамі падчас акупацыі імі Беларусі. Мала „Гонец Мінскі" піша пра беларусау, можна падумаць, што ён выдаецца недзе пад Кракавам, а не на Беларусі. Ды і тая заметка напісана з такім смакам, з якім у тым-жа нумару пажартовано, што беларус хіба той, хто жадае хлеба. Гэта, разумеецца, справа густу супрацоунікау „Гонца Мінскага",—аб гэтым ня спорацъ. Нам толькі ходзіць аб тэе, што неяк не выпа-

ТО ТОЛЬКІ СОН...

Шчыра паважанаму А. Моцнаму.

(Глядз. № 7).

Я жадау нешта спытаць, але Юрка, чалавек жупліва, ня дау мне прагаварыць, а расказвау і тлумачыу далей.

„У нас, ка'а працаваць ня надта цяжка, дзеле таго, што мы маем усялякіе машыны. Усе сабраушы з поля і памалаціушы, мы звозім у агульны сьвіран, а адтуль ужо па запісках маршалка бяром сабе для ужытку. Адным словам, пажывеш у нас, як захочаш, дык лепей азнаёмішся з нашым жыцьцем".

Прашоушы крыху полем, мы вярнуліся назад. На полі кіпела работа. Якраз у тым часе жалі. Юрка-ж далей мне тлумачыць. „Вось бачыш: віоска наша. Прыгожая, праудa? Хаты усе мураваные, але гэта уласнасьць усяго люду, што жыве тут. Жывом мы па кватэрах. У хатах—чыста, хораша. Ну цяпер (мы увайшлі ужо у віоску) павяду цябе, ка'а Юрка, па майстэрням. Вось тут працуюць гарбары, вырабляюць скуры—і то для усіх". Зайшлі мы, паглядзелі. Працуюць людзі з некай дзіунай ахвотай.

Я яшчэ нідзе ня бачыу, каб так працавалі. Былі і старые і малые. „А гэта (падышлі мы к другой, шауцоускай) шыюць боты так сама для усіх. У нас, скажу адзін раз, ка'а Юрка, кожны працуе для усіх і усе для аднаго. Усе гэтые боты зносяцца у скарб, а адтуль выдаюцца, каму патрэбна. Падраліся—ідзі к маршалку, дасьць запіску у скарб, там забяруць у цябе старые, а дадуць новые. Старые-ж боты зноу ідуць у майстэрню у работу". Тут я ня вытрымау— запытау: „А па колькі плацяць?" Юрка зьдзівіуся з гэстакага запытаньня, а далей кажа: „У нас-жа, я гаварыу, на'т і ня знаюць, што гэта за грошы. Каб ось я ня угледзіу у цябе, як ты вымау з кішэні у стравярні, то і я-б ня ведау". Я задумауся і ужо болей не адважвауся расцытваць. Юрка-ж далей тлумачыу.

„Вось кравецкая. Тут працуюць, як і у шауцоускай. Усе аддаецца у скарб, а з скарбу людзям шыюць з сваiго. Ткуць самі—машынаю. А вось гэта кузьня, сьлясарня, стальмарня, калесная ды шмат усялякіх другіх. Мы так жывом, бачыш, каб меці усе патрэбнае у сябе, дома". Перайшлі гэта мы усе майстэрні і павыходзілі к вялікаму пекнаму дому. „А гэта, кажа Юрка, народная хата. Тут мы зьбіраемся амаль ня кожны дзень, радзімся: што і у якім парадку далей рабіць: так сабе жупім, а то чытаем, бо тут-ж есьць і чытальня. Па нядзелям-жа ці у сьвято наша моладзь тут ладзіць тэатр". Гэтага дык я не разумеу, але не адважыуся распытвацца. Я ужо, здаецца, надумауся тут крыху пажыць, бо Юрка шчэ сказау, што работы у іх для усіх есьць. І хлеба для усіх хапае. Падыходзім тым часам да другой вялізарнай хаты, аж у пяць паверхау. „А вось наша школа! Гэта вучацца нашые дзеці, покуль ня ськончаць ўсіх навук. Тут-жа і усялякіе дзіцячые майстэрні: вучацца па кніжкам і рукамі на практыцы. У нас першые годы адукацыя дзецям даецца агульная (у тым-жа часе яны працуюць і рукамі паводлуг сваіх сіл, хоць, праудa, яны і увесь свой век працуюць рукамі, а не адно галавою), а потым

дае пакараць другіх за тое, у чым сам не бяз граху.

Хто-ж, напрыклад, ня ведае, што польскіе політычные дзеячы упадалі з аднае крайнасьці у другую, калі Польшча была задушана і прыгнечана? Каму-ж не вядома, як палякі пралівалі сваю кроу, пасабляючы авантурніку Наполеону тварыць свае авантуры? Але-ж нікому з беларусау ня прыдзе да думкі пасьміяцца з гэтага, бо гэта выклікалося політычнай трагэдыяй людзей, што у адчаяньні і бязсільлі хапаліся за усе, абы дапамагчы сваей абяздоленай Бацькаушчыне вырвацца з няволі на волю. Бо няма большай заслугі над тое, калі хто і душу сваю аддае за народ свой. Мабыць гэтымі эвангэльскімі словамі кіраваліся польскіе дзеячы, пападаючы у рукі авантурнікау, але хто-ж за гэта кіне на іх каменем? Яны любілі свой народ і Бацькаушчыну і рабілі усе, што лічылі патрэбным подлуг свайго розуму і сумленьня, часам ня пытаючыся навет у народу, хоча ен ці ня хоча, бо—што-ж можа сказаць народ, закуты у кайданы і з закрытым рукою ворага ротам? Яны ведалі патрэбы народу і Бацькаушчыны і рабілі працу сьвятога вызваленьня, ня зважаючы на памылкі і абманы хціунікау.

Тое самое рабілі і тые беларускіе дзеячы, зьвяртаючыся да сваіх акупантау—немцау, бо калі хочаш есьці, калі млосна стане ад голаду ня толькі сабе, а і дзеткам сваім, то працягнеш руку да кожнага, хоць ня кожны дасьць, есьць ведама. А бывае так, што паложаць камень у руку табе і захахочуць у заплаканые вочы твае. Але хто-ж пасьмяецца з гэтага? Хто паставіць у ганьбу беларускім дзеячом іх сьвятое прагненьне збавіць край свой ад зьдзеку, крыуды і цяжкай няволі? Хто можа лічыць памылкі за праступкі іх, хто адважыцца кпіць з апосталау пакутнага народу свайго? Ніхто, апрача хіба Додо, або Бохана з „Курьера Мінскага", сьпечанага з маскоускай мукі і зарабляючага грошы сабе, выстауляючы на выскаляньне менскай чэрні і гультаеу укрыжованае імя беларуса! (Гляд. „К. Мінск.") Даруй ім, Госпад, а мы пройдзем міма.

Я. Ліхадзіеускі.

Політычные навіны.

Вільня—сталіца Літвы. „Тэлеграфен Компаньє" паведамляе з Роттэрдаму: „Ангельскі урад прызнау Вільню сталіцаю Літвы".

Баяцца Дэнікіна.

ЛЬВОУ. „Gazeta Wieczorna". паведамляе з Кіева: Ракоускі выдау адзову, заклікаючы помач чырвонай арміі і злучэньне усіх проці Дэнікіна, які зьяуляецца найгоршым ворагам бальшавіцкай Украіны. Палякі, здабыушы тэрыторыю, затрымоуваюцца і далей ня йдуць, а тым часам Дэнікін замерваецца здабыць усю Расію.

Склад боугарскага парлямэнту. У боугарскі парлямэнт выбрана: 110 селян Стамбулава, 45 камуністау, 30 злучаных соцыялістау, 20 дэмакратау, 10 паступоуцау; урад будзе вельмі левы.

Гэнэрал Брусілау. Бальшавіцкаю арміяй на Украіне камандуе гэн. Брусілоу.

БЕЛАРУСКАЯ КРОНІКА.

— **Беларускі хор** пад кіраунііцтвам пана Цераускага патрабуе сьпевакау. За спраукамі прыходзіць у памешканьне 20-ай Беларускай Школы (Захарауская 121) па чацьвергом ад 6 да 8 гадзіны у веч.

МЕНСКАЕ ЖЫЦЦЕ.

— **Скарбовая палата і падатная інспэкцыя** маюць быць адчынены у хуткім часе на новых асновах.

— **Беларускі Народны Коопэратыуны Банк** у Менску мае быць адчынены па ініцыятыве п. Вернікоускага.

Даклад аб гэты у прыватнай парадзе беларусау прыняты.

Апрацованы статут гэтымі днямі будзе прадстаулены польскай уладзе.

Банк уладзіцца на паёх (ад 250 да 1000 руб.).

—**Да ведама выезджаючых і наймацеляу памяшканьняу.** Пропускі на выезд ва усе мейсцы Польшчы, апрача Усходніх зямель, выдае пададдзел пропускау адміністрацыйнага аддзелу упрауленьня Менскага округу (Падгорная, 14, пакой 13) ва усе дні, апрача сьвят і нядзель ад $1^1/_2$ да 4 гадз. у дзень.

ужо па спэцыяльнасьці. Усе дзеці нашы вучацца, ня вучоных у нас няма. Усе людзі у нашай грамадзе віосцы—роуные".

„А бедных, або ня вучоных,—няграматных, ось такіх, як я,—няма?—запытауся я.

„А што гэта бедные, браце!" Я не разумею, але болей ужо ня пытауся.

„Там, за гэтаю школаю, вялізы сад; там усяляківх дрэвау шмат, кветкі есьць, а далей—агароды вялікіе. Тут усюды працуюць і наглядаюць з усім вучні нашы з сваімі настаунікамі". „А у агародах хіба жанке не працуюць?" не-ка-бы зьнячэуку вылецело у мяне. „Чаму, ка'а,—ходзяць, бо тут ня толькі вучыцелі, але й вучыцелькі іосьць; а так, то—не, бо вучні, вучачыся і практыкуючыся, якраз на усіх на цэлу зіму і весну нагатовяць варыва. А якая у нас вось там, у садзе ды агародзе, гожасьць, пекната, колькі там харства! Калі нібудзь другім разам прыдзем сюды, дык паглядзіш".

— От дык дзіуная старонка! Някае нябескае царство, ды мо' й на небе няма гэтакага прыгожага жыцьця, як тут. Гэта рай,—думау я пра сябе. Юрка ж усе расказвау. „А там, на водшыбе, гавяжы двор; там уся наша жывіола і птаство. Іх даглядаюць так сама нашы людзі, гэтакіе-ж, як я; ды й вучні, звучаючы, пасабляюць ім. А вот бачыш—чарнее лес? То наш. Там нашы працуюць. Ага—вось нашы скарбовые магазыны. Табе, браце, ня гожа хадзіць у гэтых атопках і гэткіх портках. Зойдзем сюды, там адтрымаеш усе новае і пекнае, бо мо'ж у нас пажывеш з які месяц?" „Пажыву",—адказау я, забыушы ужо і пра жонку і пра дзеці. Увайшлі у магазын, а там дабра, дабра, дык аж вочы расходзяцца. Далі мне усю новую адзежу, ды такую харошую, я й зроду не насіу гэткай. Такую падабралі, як-бы па мерцы шыта. Убрауся я, як які пан. Падзякавау, і мы вышлі з магазыну. „Во, цяпер ты, браце, наш!"—загаманіу Юрка. Паглядзеу на загарак ды й кажа: „Ужо усе работы скончыліся. Хадзем пападвячоркаем, а тагды у хату народную сходзім. Да вечара яшчэ бач, гадзіны са дзьве".

— Як? І з поля ужо ісьцімуць? То-ж яшчэ рана—сонцо высокавата,—загаманіу я. „Не, браце,—у нас лішне не працуюць. Больш васьмі гадзін рэдка калі на рабоце застаюцца, хіба толькі у надзвычайных выпадках: вось як на сенажаці ці на полі, а дождж зьбіраецца ісьці, то толькі тагды".

Змоук я. Прышлі мы зноу у тую самую хату, дзе палуднавалі. Юрка сказау, каб нам далі чаго есьці. Падалі. Ямо. Юрка-ж усе гутарыць:

„Дык ось у нас жывуць тэтак ва усей краіне. Калі-ж у нас чаго недахват, напрыклад,—цукру, солі, ці іншых рэчау,—то нам прывозяць з іншых віосак, дзе іх здабываюць, а мы ад сябе зьлішкі гэтак сама адсылаем другім. Такімі ужо агульнымі справамі Краіны кіруе Краевая Рада. Пад яе-ж загадам і чыгунка, і почта, і тэлеграф. Яна выбіраецца у нас усім краем. Дык вось, калі чаго брак, напісау туды і—есьць. Але нашы радные паны ня толькі працуюць галавою, ці, як-та сказаць, пішуць, распарадкуюцца, але працуюць і рукамі,—вядома, як таму час дазваляе".

Янка Кужаль.

(Канец будзе).

Прыём просьбау ад 9 да 12½ г.

У гэтым жа доме знаходзіцца Гандлевы аддзел (пакой 5), пры якім гэтымі днямі пачне сваю працу конфліктная камісія па разгляду спрэчак між домауласьнікамі і наймацелямі кватэр і наймацелямі пакояу (па 6 членау ад кожнай стараны).

Подлуг загаду польскай улады, да цэн на памяшканьні, збудаваные да 1/VII—1914 г., можна надбауляць толькі 20 проц; цэны на памяшканьні, збудаваные пасьля 30/VII—1914 г. астающца тые самые.

— **Магістрат паведамляе** абонэнтау Меськай Вадаправоднай Электрычнай Станцыі, што грошы за карыстаньне з электрычнасьці да 1 жніуня і за ваду за першую палавіну 1919 года павінны быць заплачаны у кассу Меськай Вадаправоднай станцыі (Захарауская вул. д. № 110) не пазьней як 7 верасьня гэтага году.

Пасьля 7 верасьня тым абонэнтам, каторые не заплацяць, не дадуць вады і электрычнасьці.

Хто будзе карыстаць з электрычнасьці, ня маючы на гэта права, таго будуць караць, як за угалоуны праступак.

За Загадчыка Аддзелам
Будовы Магістрату *К. Лісоускі.*
Дзелавод *А. Гнаінскі.*

Прыезд у Менск і выезд. Часова забаронены прыезд прыватных асоб з Вільні у Менск.

Выезд з Менску у Савецкую Расію будзе дазволены у хуткім часе.

— **Коопэратывы.** Расійскі і мусульманскі камітэты м. Менску у хуткім часе адчыняюць свае коопэратывы.

7 іствуючых коопэратывау, у тым ліку і „Хаурусная Крама“ зьліліся у адзін агульны коопэратыу пад назваю—„Злучнасьць грамадзянскіх коопэратывау“, дзе будзе прадавацца хлеб і другіе прадукты першай патрэбнасьці.

— **На почтамце** з быушых чыноунікау астаулены толькі тые, каторые ведаюць польскую мову.

— **Арэшт.** 4 верасьня арэштавалі у Менску б. дзелавода губ. ваеннага камісарыята, (бальшавіцкага) Чыжыка, у каторага знайшлі пры обыску 160.000 руб.

— **Картачная сыстэмя.** Харчовы аддзел магістрату пачау працаваць над увядзеньнем у нас, як у Вільні, картачнай харчавой сыстэмы.

— **Мыло, соль і тлустасьць,** з прычын дастаукі у Менск вялікай партыі, пачалі танець хутка у прыватнай прадажы.

— **Мясо, хлеб, бульба, соль і цукер.** Харчовы аддзел магістрату прыймае меры як найхутчэй выдаць на боны мясо, соль і картоплю.

Хлеб у прыватнай прадажы патанеу да 2 р фунт.

С цукрам справа пакуль што стаіць кепска,—транспорт з Варшавы прыдзе праз 2 тыдні.

— **Мясо, хлеб і масло.** Мясо цяпер прадаецца усюды па 6 р. фунт (царскімі).

Масло—13 руб. ф.

Хлеб танее штодня і дойдзе, бадай, да 50—60 кап. ф.

ДОПІСЫ.

м. Пасадзец, Крайскай вол., Вілейскага павету. Дауно ня прыходзілася чытаць беларускай газэты. Усё было задушана пад бальшавіцкім панаваньнем. Кепска нам жылося увесь гэты час: разам з голадам разьвіліся у нашай ваколіцы зладзейскіе і разбойніцкіе банды, якіе адкрыта, сярод белага дня, пераймалі людзей на дарогах і забіралі дабро іх самым гвалтоуным спосабам, або нападалі у ночы і вырэзывалі цэлые сямействы.

Па усіх ваколічных веcках панавалі розные пошастные хваробы, як, напрыклад: тыфус, гарачка і воспа. Бадай кожнага дня былі хаутуры. Мэдыцынскай помачы бадай ня было. Адзіны у Крайску фэльдшар ня мог усюды управіцца лячыць. Недамагалі у нас людзі так сама ад недахвату солі. Як пачалося лето, бабы налаучыліся пячы нейкіе праснакі з травы і гэтым харчаваліся. Страшэнна у горле пякло ад такога прымітыунага хлеба. Калі хто у горадзе думае, што у весцы добра жылося, дык той памыляецца, бо бальшавіцкая арда забірала апошніе крохі у сялян,бо сяляне не умелі хаваць свайго дабра. А гаспадары хвальвркау, каторые добра хавалі, прадавалі спэкулянтам на вываз. Селета па усей нашай ваколіцы разьведзены табачные плянтацыі і людзі кураць „зелянуху“ на усю моц, прыпамінаючы табачны голад мінулай зімы.

З вясны пачалі цягацца у нас жабракі с-пад Сьвіры. Цэлымі атрадамі па 10 па 20 чалавек праходзілі яны праз нашу маленькую веску Пасадзец.

Цямната у нашых ваколічных віосках вялікая. Напрыклад: у восень 1918 г. некалькі хлопцау залажылі у нас курсы для дарослых, дзе вучылі пісаць, чытаць і сьпяваць песьні па беларуску. Набралося спачатку да 30 чалавек дзяучат і хлапцоу. Але мабыць некаторым буянам з віоскі Рэпішча гэта не спадабалося і яны даносілі бальшавіком, што гэта пасадзецкіе арганізуюць людзей у польскіе легіоны і чытаюць ім польскіе кніжкі. Гэта чыталі творы Марцінкевіча, пісаные лацінкай па беларуску. Прыехау бальшавіцкі чыноунік і было шмат прыкрасьці.

Пачалі пасадзецкіе арганізаваць беларускі спэктакль, зноу умешаліся рэпішчане і абяцаліся біць за тое, што нібы-та у школе ня можна прыватным людзям зьбірацца (рэпэтыцыі адбываліся у Пасадзецка-Рэпішскай народнай школе). Пасьля таго гэтые-жа самые рэпішчане абакралі настауніка і павыбівалі шыбы і дзьверы у школе. З прыходам польскіх легіонау яны ужо даносілі, што пасадзецкіе камуну арганізавалі нібы то. Гэта—тые самые пасадзецкіе, што раней польскіе легіоны арганізавалі!

Але с цемнатою нічога ня зробіш! Ня мелі бедные ад каго лепшага навучацца, бо у самай воласьці Крайскай бальшавіцкіе камісары адбіралі фунты па млынох ад сялян (2 фунты с кожнага пуду) а потым гарэлку гналі, або прадавалі жыто спэкулянтам і рэзаліся цэлымі начамі у карты.

Бедная наша старонка!

Сымон Маркотны.

Паведамленьне Польскага Гэн. Штабу.

Ад 2 верасьня 1919 г.

ФРОНТ Л.-БЕЛАРУСКІ. На пауночнай дзялянцы мы стрэліся з працунікам і выціснулі яго з абшару мясьцовасьці. У некалькіх пунктах дайшлі мы да Дзьвіны.

Велікапольскіе аддзелы сьмелым начным выпадам па усходні бераг пад Бабруйскам разграмілі большые сілы ворага, здабыушы 500 палонных, 5 гарм. разам з амуніцыяй і 5 машыновых карабінау.

Страты працуніка забітымі і ранеными вельмі значные.

ФРОНТ ВАЛЫНСКІ. Без перамен.

ФРОНТ ГАЛІЦЫЙСКІ. 1 верасьня была падпісана умова аб замірэньню Нач. Даводзтвам Польскіх войск і паунамоцным Галоунай Каманды Украінскіх войск.

Ад 3 верасьня 1919 г.

ФРОНТ Л.-БЕЛАРУСКІ. На пауночнай дзялянцы пауздоуж рэчкі Дзьвіны бой адбываецца з неаслабнай заузятасьцю. Контратакі бальшавіцкіе, падтрыманые цягнікамі і панцэрными самаходамі, адбіты з вялікімі для працуніка стратамі. На дзялянцы Лунінца атакі варожых панц. параходау, што пасуваліся Прыпяцью пад нашае становішчо, былі агнем нашай артылерыі адбіты. На рэшце фронту, апрача разьведак, без перамен.

ФРОНТ ВАЛЫНСКІ і ГАЛІЦЫЙСКІ. На працівабальшавіцкім фронце спакойна

Ад 5-га верасьня 1919 г.

ФРОНТ Л.-БЕЛАРУСКІ. На пауночным кірунку нашы аддзелы, посьле упорных баеу, адкінулі працуніка на Дрысу і занялі лінію р. Болты.

На поунач і усход ад Бабруйску аддзелы нашай пяхоты разьбілі адступаючага працуніка, захапілі шмат палонных, 1 гармату, 1 кулямет, колькі дзесяткау абозных вазоу з коньмі і шмат ручной зброі і амуніцыі.

Рэдактар-выдавец
Ядв. ЛУЦЭВІЧ.

З дазвал. Цэнзуры. Друкарня Інвалідау, Менск.